

UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah¹ 1994

Svoboda, blaginja in razvoj družbe in posameznika so temeljne vrednote človeka. Doseči jih je moč samo tedaj, ko je dobro obveščeni državljani sposobni, da sam ureditčuje svoje demokratske pravice in se aktivno vključuje v družbo. Konstruktivno sodelovanje v le-telj in razvoj demokracije zavisita od zadostne izobrazbe in od prostega in neomejenega dostopa do znanja, duhovnih dobrin, kulture in informacij.

Splošna knjižnica, dejanska vrata lokalne skupnosti do znanja, zagotavlja osnovno podstavo učenja od mladosti do starosti, samostojnega sprejemanja odločitev in kulturnega razvoja posameznika in socialnih skupin.

S tem manifestom je izraženo verovanje organizacije UNESCO v splošno knjižnico kot gonilno silo vzgoje, kulture in informacij ter, skozi zavest ljudi, bistvenega dejavnika pri promociji miru in duhovne blaginje.

UNESCO zato spodbuja nacionalne in lokalne oblasti, da ne le podpirajo razvoj splošnih knjižnic, temveč se vanj tudi aktivno vključujejo.

Splošna knjižnica

Splošna knjižnica je lokalni informacijski center, ki omogoča svojemu uporabnikom brez zadržkov dostop do vseh vrst znanja in informacij.

Storitve splošne knjižnice so na voljo uporabnikom po načelu enakega dostopa vsakomur ne glede na starost, raso, spol, vero, narodno pripadnost, jezik ali socialni položaj. Posebne vrste storitev in gradiv je dolžna zagotoviti oziroma priskrbeti tistim uporabnikom, npr. pripadnikom jezikovnih manjšin, ljudem s telesnimi okvarami, negovancem v bolnišnicah, zapornikom, ki iz kakršnih koli razlogov ne morejo uporabljati rednih storitev in običajnih gradiv.

V splošni knjižnici mora najti vsaka starostna skupina gradivo, ki pokriva njene potrebe. Zbirke in storitve morajo vključevati tudi vse ustrezne medije in vrste sodobne tehnologije, seveda pa tudi tradicionalna gradiva. Temeljnega pomena je visoka kvaliteta in povezanost z lokalnimi potrebami in razmerami. Gradivo mora odražati tekoča dogajanja in razvoj družbe, pa tudi pretekla dosežke človekovih prizadevanj in usiljarjalnosti.

Zbirke in storitve ne smejo biti podvržene kakršni koli obliki ideološke, politične ali verske cenzure oziroma pritiskom komercialnega značaja.

¹ Angleški izraz 'public library' je v Manifestu preveden kot 'splošna knjižnica', pomenovanje ki se že uveljavlja namreč doslej običajnega 'splošnoizobraževalne knjižnice'.

Temeljne naloge splošne knjižnice

Težnja storitev splošne knjižnice je v vestnem izpolnjevanju tehne ključnih nalog, vezanih na informacije, pismenost, izobraževanje in kulturo:

1. oblikovanje in utrjevanje bračnih navad pri otrocih od rane mladosti dalje;
2. podpiranje individualnega in lastnega ter seveda tudi formalnega izobraževanja na vseh stopnjah;
3. nudenje možnosti za ustvarjalni razvoj osebnosti;
4. spodbujanje domišljije in ustvarjalnosti pri otrocih in mladini;
5. gojenje zavesti o kulturni dediščini in o pomenu umetnosti, znanstvenih dosežkov in inovacij;
6. zagotavljanje dostopa do kulturnega sporočila vseh oblik poustvarjalne (igrafske, glasbene (pd.) umetnosti);
7. pospeševanje dialoga med kulturami in spodbujanje različnosti kultur;
8. podpiranje ustno prenašajočih se tradicij;
9. zagotavljanje državljanom dostopa do vseh vrst informacij, nastalih v lokalni skupnosti ali pomembnih zanjo;
10. nudenje ustreznih informacijskih storitev lokalnim podjetjem, združenjem in interesnim skupinam;
11. pomoč pri razvijanju informacijske pismenosti in uveljavljanju večini računalniškega opismenjevanja;
12. podpiranje, sodelovanje v programih in akcijah opismenjevanja vseh starostnih skupin, po potrebi tudi lastno uvajanje takih dejavnosti.

Financiranje, pravna ureditev, povezovanje v mrežo

- > Načeloma naj bo delovanje splošne knjižnice brezplačno. Za splošno knjižnico odgovarjajo nacionalne in lokalne oblasti. Delovanje morajo urejati posebna pravna določila, financiranje pa nacionalni in lokalni organi oblasti (vlade). Splošne knjižnice morajo biti bistvena sestavina vsake dolgoročne strategije na področju kulture, zagotavljanja informacij, pismenosti in izobraževanja.
- > Da se zagotovi povezovanje in delovanje splošnih knjižnic na ravni celotne države, morajo ustrezni zakonski predpisi in strateški plani opredeliti in podpirati nacionalno mrežo knjižnic, temelječo na dogovorjenih standardih

- Mreža splošnih knjižnic mora biti zasnovana celovito, povezano z drugimi knjižnicami: nacionalno, splošnimi znanstvenimi, specialnimi in seveda tudi s šolskimi (vseh stopenj) in univerzitetnimi.

Poslovanje in upravljanje

- V ta namen mora biti oblikovana poslovna politika, s katero so jasno opredeljeni cilji, prioritete in storitve knjižnice glede na potrebe lokalne skupnosti. Splošna knjižnica mora biti organizirana učinkovito, ravnati se mora po vseh strokovnih standardih poslovanja.
- Na lokalni, regionalni, nacionalni, tudi mednarodni ravni mora biti zagotovljeno sodelovanje z vsemi možnimi partnerji, n.pr. s skupnamu uporabnikov ali z drugimi poklici.
- Storitve morajo biti fizično dostopne vsem članom lokalne skupnosti. Za to morajo biti izpolnjene teje zahteve: ugodna lokacija knjižnice, dobri pogoji in pripomočki za branje in študij, pa tudi ustrezna tehnologija in uporabnikom prilagojena časovna odprtost knjižnice. K tem zahtevam moramo priključiti tudi organizacijo posebnih storitev zunaj prostorov knjižnice za vse tiste, ki je ne morejo osebno obiskati.
- Storitve splošne knjižnice morajo biti prilagojene različnim potrebam lokalne skupnosti v mestu in na podeželju.
- Knjižničar v splošni knjižnici je aktiven posrednik med uporabniki in viri. Ustrezno raven storitev lahko zagotovi samo knjižničar, ki je izšolan v stroki in se tudi permanentno izobražuje.
- Z organizacijo programov pridobivanja in vzgoje uporabnikov je treba tem pomagati, da v celoti izkoristijo vse razpoložljive vire.

Izvajanje manifesta

S tem manifestom pozivamo osebe, odgovorne za sprejemanje odločitev na nacionalni in lokalni ravni in nasploh svetovno skupnost knjižničarjev, da uveljavljajo tu predstavljena načela.

Manifest je bil oblikovan v sodelovanju z Mednarodno federacijo knjižničarskih združenj IFLA.